

**FRIEDRICH NAUMANN
FOUNDATION** For Freedom.
Ukraine

Кримськотатарський
Ресурсний Центр

Міжнародна Кримська Платформа

досягнення, виклики
та перспективи
інституціоналізації

УДК 341.18:341.23 (477.75)

M70

Міжнародна Кримська Платформа: досягнення, виклики та перспективи інституціоналізації / д.ю.н. Бабін Борис, Барієв Ескендер, Аджиєва Есма, к.ю.н. Антонюк Анастасія, Барієва Зарема, Волошина Лариса, к.п.н. Волянюк Ольга, д.п.н. Захаренко Костянтин, Козлюк Олена, Коротких Людмила, к.ю.н. Костенко Юлія, д.т.н. Крайнов Ігор, д.н.д.у. Лопушинський Іван, к.н.д.у. Малько Юлія, к.п.н. Мартин Петро, к.ю.н. Плешко Едуард, д.е.н. Потапенко Вячеслав, к.ю.н. Приходько Анна, Процик Ігор, д.ю.н. Радянська Валерія, Савчук Тетяна, д.е.н. Хлобистов Євген; За заг. редакцією: Бабіна Б.В., Барієва Е.Е.; Кримськотатарський Ресурсний Центр – Київ, 2024 – 40 с.

За загальною редакцією: Бабіна Б.В., Барієва Е.Е.

Авторський колектив: д.ю.н. Бабін Борис, Барієв Ескендер, Аджиєва Есма, к.ю.н. Антонюк Анастасія, Барієва Зарема, Волошина Лариса, к.п.н. Волянюк Ольга, д.п.н. Захаренко Костянтин, Козлюк Олена, Коротких Людмила, к.ю.н. Костенко Юлія, д.т.н. Крайнов Ігор, д.н.д.у. Лопушинський Іван, к.н.д.у. Малько Юлія, к.п.н. Мартин Петро, к.ю.н. Плешко Едуард, д.е.н. Потапенко Вячеслав, к.ю.н. Приходько Анна, Процик Ігор, д.ю.н. Радянська Валерія, Савчук Тетяна, д.е.н. Хлобистов Євген.

Анотація: Публікація представляє результати аналізу діяльності Міжнародної Кримської Платформи, відповідних організаційних, програмних та кадрових документів Президента України, ВР України та КМУ, включаючи відповідні стратегії та плани дій з їх реалізації, міжнародних документів, які відображали становлення та розвиток Міжнародної Кримської Платформи з 2021 року та поточні результати її діяльності, розміщених у відкритому доступі. Ґрунтуючись на даному аналізі, автори розробили рекомендації щодо посилення та інституціоналізації Міжнародної Кримської Платформи.

Видання здійснено за підтримки Представництва «Фонду Фрідріха Науманна за Свободу» в Україні. Відповідальність за інформацію, наведену в розділах, несуть автори. Зміст аналізу та рекомендацій не обов'язково відображає погляди Представництва «Фонду Фрідріха Науманна за Свободу» в Україні.

ISBN 978-617-95410-5-6

ГО «Кримськотатарський Ресурсний Центр» ©

Зміст

ПЕРЕДМОВА	2
I. Українські нормативні джерела щодо Кримської платформи	4
II. Міжнародні документи щодо Кримської платформи	15
III. SWOT- аналіз Експертної Мережі Міжнародної Кримської Платформи	22
РЕКОМЕНДАЦІЇ IV СТРАТЕГІЧНОГО ФОРУМУ «МАЙБУТНЄ КРИМУ»	26
ДЖЕРЕЛА	29
СПИСОК ЕКСПЕРТІВ	34

Передмова

У 2014 році росія окупувала Автономну Республіку Крим, місто Севастополь, окремі райони Донецької та Луганської областей таким чином грубо порушила один з основних принципів міжнародного права щодо непорушності кордонів, піддала ревізії архітектуру світової системи безпеки.

Кримський півострів перетворився на військову базу для здійснення повномасштабної російської збройної агресії проти України, місцем репресій та системних порушень прав людини, став джерелом загрози для стабільності Європи.

У вересні 2020 року під час виступу на спільних дебатах 75 сесії Генеральної Асамблеї ООН Президент України Володимир Зеленський закликав країни світу взяти участь у створенні Міжнародної «Кримської платформи».

З метою створення умов для деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, нейтралізації загроз національній та міжнародній безпеці, гарантування прав людини і основоположних свобод 11 березня 2021 року Україна схвалила Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, яка наголошує на пріоритетності політико-дипломатичних засобів вирішення збройного конфлікту, розв'язаного російською федерацією, відновлення та розбудови миру.

Кримська Платформа – ініційований Україною міжнародний консультативно-координаційний формат, спрямований на підвищення ефективності міжнародного реагування на окупацію Криму та зростаючі загрози безпеці, посилення міжнародного тиску на Кремль, запобігання подальшим порушенням прав людини та захисту жертв окупаційного режиму. Головна мета – деокупація Криму та повернення його Україні мирним шляхом. Незважаючи на те, що I Саміт Міжнародної Кримської Платформи відбувся у 2021 році ця міжнародна платформа досі не інституціалізована, відсутні системні підходи до її діяльності, немає чітких бачень та пропозицій щодо посилення Міжнародної Кримської Платформи та її впливу на деокупацію та реінтеграцію Криму.

З 27 листопада по 1 грудня 2024 року Кримськотатарський Ресурсний Центр за підтримки Представництва “Фонду Фрідріха Науманна за свободу” в Україні проводив IV Стратегічний форум «Майбутнє Криму», у якому взяли участь 22

досвідчені експерти, серед яких представники академічного середовища України, експерти Експертної Мережі Кримської Платформи, громадські діячі, журналісти, доктори та кандидати юридичних, географічних, економічних, політичних, історичних та педагогічних наук.

У дослідженні проведений аналіз зародження та розвитку діяльності Міжнародної Кримської Платформи та сформовано підґрунтя для висування експертних пропозицій щодо удосконалення її діяльності. Автори дослідили міжнародні документи, які відображали становлення та розвиток Платформи з 2021 року та поточні результати її діяльності. Охарактеризовано виявлені документи ООН, ОБСЄ, Ради Європи та Євросоюзу щодо Платформи, а також практична діяльність міжнародних структур щодо діяльності цієї ініціативи. Досліджено документи, схвалені на самітах Платформи у вимірі перспектив її інституціоналізації та організаційного забезпечення діяльності. Проведено огляд усіх актів законодавства України, які відображали виникнення ініціативи щодо Платформи, позиції стосовно перспектив її роботи та отриманих результатів. Серед іншого оцінено зміст відповідних організаційних, програмних та кадрових документів Президента України, Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, включаючи відповідні стратегії та плани дій з їх реалізації.

Таким чином дослідження відображає практично усі наявні у відкритому доступі офіційні документи щодо Платформи, її утворення, діяльності та перспектив розвитку. Цю аналітично-дослідницьку роботу авторський колектив рекомендує для Центральних органів виконавчої влади України, Ради Національної Безпеки та Оборони України, профільних комітетів Верховної Ради України, дипломатичного корпусу в Україні, науковцям та дослідникам.

**З повагою,
Ескендер Барієв,**

Голова Правління ГО
«Кримськотатарський Ресурсний Центр»,

Керівник Управління зовнішніх зв'язків та
правозахисної діяльності Меджлісу
кримськотатарського народу

I. Українські нормативні джерела щодо Кримської платформи

Відображення проблематики Кримської платформи у законодавстві України спостерігається з початку 2021 року, коли перші контури відповідної організаційної роботи були окреслені на рівні президентських та парламентських актів.

До того питання потреби формування підіймалися лише у Плані невідкладних заходів з протидії російській агресії з тимчасово окупованої території України в Криму, захисту інтересів держави, громадян України та українських юридичних осіб в Криму на 2018-2019 роки та його спрямування, схваленому розпорядженням Постійного Представника Президента України в Автономній Республіці Крим (далі – ПППУ) від 20 червня 2018 р. № 17.

Цей План у Розділі 2 «Міжнародні відносини» як окреме завдання 2.1 містив пропозиції щодо формування та діяльності міжнародної платформи «Друзі де-окупації Криму». Серед іншого пропонувалося «визначення методики міжвідомчої взаємодії з метою формування позиції України для контактів з іноземними державами у контексті створення міжнародної платформи «Друзі де-окупації Криму» задля спільної протидії спробам держави-агресора добитися міжнародного визнання анексії Криму» та «опрацювання з партнерами проведення заходу високого рівня» в рамках цієї міжнародної платформи.

Передбачалася й «розробка проєкту дорожньої карти проведення заходів в іноземних державах/міжнародних організаціях» у рамках платформи «Друзі деокупації Криму», у форматі «наукових та експертних конференцій, семінарів, симпозіумів»[12]. Втім, зазначений План не був підтриманий тодішнім керівництвом країни та після 2019 року громадянському суспільству залишалось виключно вимагати на його виконання у судовому порядку, про що свідчать результати адміністративної справи 420/3863/20 2020-2021 років.

Указом Президента України від 26 лютого 2021 р. № 78/2021 було утворене Організаційний комітет з підготовки та проведення в Україні установчого Саміту Кримської платформи. Примітно, що цей документ відніс до завдань платформи як консолідацію міжнародних зусиль, спрямованих на деокупацію, подолання наслідків, спричинених окупацією, так й розвиток кримськотатарської мови.

При цьому Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) цим самим указом доручалося розробити та затвердити у шестимісячний строк Стратегію розвитку кримськотатарської мови на 2022-2032 роки та проводити відповідну інформаційну роботу в рамках Міжнародного десятиліття мов корінних народів та Постійного форуму ООН з питань корінних народів.

Більше конкретизованих заходів указ № 78/2021 не містив, але водночас ним Секретареві Ради національної безпеки і оборони України (далі – РНБОУ) приписувалося підготувати проєкт Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя (далі – Крим), а Міністерству закордонних справ України (далі – МЗСУ) доручалося «забезпечити координацію участі України в діяльності Кримської платформи» [26].

Тому не дивно, що Міністр закордонних справ очолив вказаний Оргкомітет, який містив ще двох посадовців МЗСУ, та п'ять міністрів, голову Служби безпеки України (далі – СБУ), ПППУ, голову Київської міської державної адміністрації, голову Меджлісу кримськотатарського народу (далі – МКН). Втім, заступником голови Оргкомітету було

призначене заступника керівника Офісу Президента України (далі – ОПУ), якій відповідав за зовнішні відносини України.

Але ще до установчого Саміту Кримської платформи відповідна Стратегія деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території (далі – ТОТ) Автономної Республіки Крим та міста Севастополя була схвалена рішенням РНБОУ від 11 березня 2021 р. та указом Президента України від 24 березня 2021 р. № 117/2021 [25]. Ця Стратегія, контроль за виконанням якої було покладене на Секретаря РНБОУ, тільки двічі згадувала про Кримську платформу, у розділі «Міжнародне співробітництво».

Так, п. 81 Стратегії визначив Кримську платформу як «ключовий зовнішньополітичний інструмент консолідації міжнародних зусиль, спрямованих на деокупацію та відновлення територіальної цілісності України, подолання наслідків, спричинених тимчасовою окупацією Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, а також захисту прав та інтересів громадян України», фактично повторивши норми указу № 78/2021, за виключенням згадок про кримськотатарську мову.

Крім того, у п. 92 вказувалося, що на результатах діяльності Кримської платформи, як й на положеннях Будапештського Меморандуму, Україною буде ініційоване «міжнародний переговорний процес щодо визначення модальностей звільнення ТОТ та відновлення на цій території конституційного ладу України».

Одразу слід додати, що розвиток цієї Стратегії відбувся у багаторазово досліджених на сесіях Стратегічного форуму «Майбутнє Криму» редакціях плану заходів з реалізації Стратегії, затверджених відповідно розпорядженнями КМУ від 29 вересня 2021 р. № 1171-р [11] та від 4 квітня 2023 р. № 288-р [6]. Втім, попри радикальні зміни ситуації, які сталися після початку повномасштабного російського вторгнення в Україну, обидві версії плану приділяють Кримській платформі три майже тотожних пункти, 132-134 та 101-103 відповідно.

Загальне завдання «розвитку співпраці в рамках Кримської платформи на міжурядовому, парламентському та експертному рівні» покладається цими пунктами на МЗСУ та на невизначений перелік «інших органів державної влади відповідно до компетенції», що має робитися чомусь тільки до моменту деокупації ТОТ. Результатом такої роботи мала б стати «активізація та посилення координації міжнародних зусиль, спрямованих на деокупацію» Криму, а версія плану 2023 р. додала до основного виконавця, крім МЗСУ, й Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим (далі – ППУ).

Окремо на Міноборони, Мінінфраструктури та МЗС покладалося «започаткування і проведення щорічного Форуму з питань безпеки Азово-Чорноморського та Середземноморського регіонів як головного заходу Кримської платформи у сфері безпеки, включаючи захист свободи судноплавства», для «розроблення ініціатив та спільних заходів», цей форум спочатку планувалося провести до кінця 2022 року, та потім строк було перенесене на рік.

Також на МЗСУ та на невизначену кількість «інших органів державної влади відповідно до компетенції» покладалася «розбудова комунікації та співпраці із світовими аналітичними центрами», результатом чого мало стати їх «залучення до активної співпраці з питань Криму, у тому числі в рамках Міжнародної експертної мережі Кримської платформи».

IV Стратегічний форум «Майбутнє Криму», 27 листопада – 01 грудня 2024

З заходів плану найбільш конкретизованим та, відповідно, й реалізованим, став захід щодо проведення безпекового форуму Кримської платформи, а ось питання її Міжнародної експертної мережі (далі – МЕМ) та загального виміру розвитку співпраці виписані доволі абстрактно, що ускладнює визначення ефективності виконання. Варто додати, що Мінреінтеграції України, відповідальне за звітування щодо виконання плану, не оприлюднило подібну інформацію щодо описаних вище пунктів. У виявленому в відкритому доступі стислому інформуванні Мінреінтеграції України про виконання Стратегії та плану як ключове досягнення вказувалося «забезпечення розробки і схвалення» двох «кримських» резолюції Генеральної Асамблеї ООН (далі – ГА ООН), а саме 76/70 та 76/179 [29].

Після затвердженої Стратегії деокупації та реінтеграції ТОТ Криму іншим стратегічним документом, схваленим РНБОУ та указом Президента України від 26 серпня 2021 р. № 448/2021 стала Стратегія зовнішньополітичної діяльності України [24].

Цей документ, що з'явився вже після установчого Саміту Кримської платформи, у пункті 47 такого напрямку зовнішньополітичної діяльності України, як протидія агресії РФ політико-дипломатичними засобами, згадує про питання відновлення територіальної цілісності у «новому міжнародному консультативно-координаційному форматі «Кримська платформа», інших наявних та перспективних багатосторонніх форматах, а також у рамках міжнародних організацій».

У цьому вимірі примітне не віднесення Кримської платформи авторами Стратегії до міжнародних організацій, та водночас окреслення цього феномену як «міжнародного консультативно-координаційного формату», тобто максимально абстрактної категорії, яку важко прямо корелювати з міжнародним правом у вимірі встановлення конкретних механізмів.

У п. 52 ця Стратегія знову йменує згадану в лапках «Кримську платформу» як «ініційований Україною міжнародний консультаційно-координаційний формат» та як «основний майданчик, який координуватиме міжнародні зусилля у правовій, безпековій, гуманітарній, економічній, екологічній та інших сферах для досягнення мети деокупації ТОТ Криму». У п. 84 розділу «Європейська інтеграція» цей стратегічний документ згадує про збереження консолідованої позиції ЄС щодо невизнання спроби анексії рф території Криму та «залучення ЄС до заходів із деокупації, зокрема у рамках міжнародного консультаційно-координаційного формату «Кримська платформа»».

Додатково у п. 115 розділу «Розбудова двосторонніх відносин» Стратегія зазначає, що «велике значення матимуть активна участь Турецької Республіки у діяльності міжнародного консультативно-координаційного формату «Кримська платформа», а також подальше співробітництво з Турецькою Республікою з питань захисту прав кримських татар».

Втім, як не парадоксально, у плані дій з реалізації цієї Стратегії, затвердженому вже у квітні 2023 р., розпорядженням КМУ № 327-р [10]. Кримська платформа згадується лише один раз, у п. 7, яким приписується «проведення регулярних консультацій та координація дій у рамках Міжнародної Кримської платформи», але чомусь тільки на 2023-2024 роки.

Водночас примітне, що результатом цього заходу у Стратегії визначене імплементацію положень Спільної декларації учасників Міжнародної Кримської платформи, а до виконавців віднесене МЗСУ, Мінреінтеграції, МВС та Мінінфраструктури України, СБУ та ППУ. У цьому переліку характерною є відсутність серед виконавців щонайменше Міноборони, як ключової відповідальної структури за безпекові форуми Кримської платформи, такі як згаданий щорічний Форум з питань безпеки Азово-Чорноморського та Середземноморського регіонів.

Також у цьому плані окремо містяться два інших питання, а саме щодо виконання плану заходів з реалізації Стратегії деокупації та реінтеграції ТОТ Криму та «постійного моніторингу та інформування міжнародної спільноти про ситуацію щодо дотримання прав людини, прав корінних народів України та положень міжнародного гуманітарного права» в Криму.

Крім описаних вище стратегічних актів, аспекти Кримської платформи відображені у низці указів Президента України щодо впорядкування діяльності організаційних структур.

Так, указом Президента України від 13 серпня 2021 року № 359/2021 було змінено попередній указ від 17 жовтня 2019 року № 758/2019 стосовно діяльності ППУ. Тому з 2021 року цьому органу приписане «у взаємодії з центральними та місцевими органами виконавчої влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування вживати заходів для подальшої активізації роботи щодо», серед іншого, «надання експертної, консультаційної, інформаційної та іншої підтримки реалізації проєктів та заходів в рамках діяльності Кримської платформи».

Очевидно, що така конструкція про «вжиття заходів для подальшої активізації роботи щодо», та ще й «у взаємодії» з структурами виконавчої влади ніяк не конкретизувала реальні завдання ППУ стосовно Кримської платформи, та тим більше – відповідальність зазначеного органу в цій сфері.

Водночас указ № 359/2021 розширив штатну чисельність ППУ з 35 до 45 осіб та реорганізував структуру ППУ, перетворивши сім служб органу у сім відділів та одну нову службу, а саме Службу забезпечення діяльності Кримської платформи [4]; [5]. Але, як впливає з наведеного вище, завдання із «забезпечення діяльності» Кримської платформи для цієї служби ППУ законодавчо ніяк та нічим не визначені, крім власне її назви.

Надалі, для розробки нової версії Стратегії деокупації та реінтеграції Криму, указом Президента України від 15 серпня 2022 р. № 579/2022 було утворено Консультативну раду з питань деокупації та реінтеграції ТОТ Криму [23]. До компетенції Консультативної ради було віднесене право запрошувати на свої засідання представників МЕМ Кримської платформи, та залучати їх до розгляду питань, що належать до компетенції Консультативної ради.

У той самий час указом встановлювалося, що до складу Консультативної ради входять за посадою два представники МЕМ Кримської платформи (за згодою), що персональний склад ради затверджує Президент України, а її організаційне забезпечення здійснюється Офісом Президента України та Державним управлінням справами. Це положення, без змін описаних норм про МЕМ, спостерігається й в указі Президента України від 18 травня 2023 р. № 283/2023 [3], яким був затверджений склад Консультативної ради.

При цьому вказані документи не вказують, хто саме та як мав відібрати кандидатури двох членів МЕМ до складу ради, та узагалі з затвердженого списку членів ради незрозуміло, хто саме потрапив до її складу від МЕМ «за посадою», бо у складі ради було заявлене щонайменше п'ять експертів, голову правління громадської організації (далі – ГО) «Центр інформації про права людини», експерта ГО «Українська правова консультативна група», голову правління ГО «Кримська правозахисна група», віце-президента Інституту миру США та голову спілки громади татар Литви.

Варто вказати, що у відкритих джерелах немає ніяких згадок про проведені засідання Консультативної ради, про їх можливі результати, а зміни до Стратегії деокупації та реінтеграції Криму 2021 року не відбулися, як й презентація її нової версії у вимірі цілісного проекту; так саме немає інформації про якесь залучення Консультативної ради як організаційної структури, до заходів Міжнародної Кримської платформи (далі – МКП) або ж її експертної мережі.

У цьому вимірі залишається додати, що затверджені КМУ положення про центральні органи виконавчої влади, яким приписується реалізація заходів у вимірі Кримської платформи узагалі не передбачають відповідної компетенції для профільних міністерств.

Серед іншого, ніяких згадок про Кримську платформу не міститься у Положенні про Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій від 8 червня 2016 р. № 376 [2] в усіх його редакціях, у положенні про Міністерства культури та стратегічних комунікацій від 16 жовтня 2019 р. № 885 в усіх його редакціях [1], та у Положенні про МЗСУ від 30 березня 2016 р. № 281 в усіх його редакціях [16].

Крім описаних вище планів, інші пов'язані з Кримом стратегічні та програмні документи українського уряду не містять ніяких згадок про Кримську платформу. Серед іншого такі згадки відсутні у Стратегії розвитку кримськотатарської мови на 2022-2032 роки, затвердженій розпорядженням КМУ від 23 лютого 2022 р. № 224-р [28], що найбільш примітно, якщо згадати про описану вище увагу до кримськотатарської мови в указі Президента України від 26 лютого 2021 р. № 78/2021.

IV Стратегічний форум «Майбутнє Криму», 27 листопада – 01 грудня 2024

Також будь-які згадки про Кримську платформу відсутні у Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для забезпечення інформаційного суверенітету України, розвитку мов корінних народів, що проживають на ТОТ Криму, схваленому постановою КМУ від 10 березня 2021 р. № 201, як основного бюджетно-організаційного документу відповідного виміру [17].

Так саме не згадують ані про Кримську платформу, ані про її експерту мережу у Плані заходів з відзначення Дня пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу, схваленого розпорядженням КМУ від 17 травня 2024 р. № 438-р [15], та у Плані заходів до Дня спротиву окупації Криму у 2024 році, затвердженому розпорядженням КМУ від 1 грудня 2023 р. № 1108-р [14].

Окремо слід вказати на парламентський вимір діяльності щодо Кримської платформи. Дуже показовим є те, що, попре безперечне виношування та реалізацію ідей платформи у органах президентської вертикалі, уперше публічна нормативна згадка про неї спостерігається у Зверненні Верховної Ради України (далі – ВРУ) до Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН), Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи (далі – ПАРЕ), Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї НАТО, Парламентської Асамблеї ОЧЕС, урядів і парламентів держав світу у зв'язку із черговою річницею початку збройної агресії рф проти України щодо засудження тимчасової окупації Криму і окремих районів Донецької та Луганської областей, порушень прав і свобод людини на ТОТ та щодо звільнення політичних в'язнів – громадян України, затвердженому парламентською постановою від 16 лютого 2021 р. № 1229-IX [19].

Серед іншого, у цьому Зверненні ВРУ просить адресатів консолідувати зусилля міжнародної спільноти, спрямовані на протидію загрозам, спричиненим спробою анексії росією ТОТ Криму, порушенням нею норм і принципів міжнародного права, а також на деокупацію і відновлення територіальної цілісності України, «в тому числі у рамках нового додаткового координаційно-консультативного формату» «Кримська платформа». Чим відрізняється таке визначення платформи від згаданого вище «міжнародного консультаційно-координаційного формату», визначити важко, крім її публічного сприйняття у цьому парламентському Зверненні як чогось факультативного.

Втім, за підсумком першого Саміту Кримської платформи, постановою ВРУ від 23 серпня 2021 р. № 1706-ІХ було затверджене інше парламентське Звернення, до тих самих адресатів, щодо посилення міжнародного співробітництва в рамках Кримської платформи для протидії агресії рф [21].

Примітно, що ця постанова, крім затвердження Звернення, приписувала Голові ВРУ «вжити заходів щодо створення Міжпарламентської координаційної ради Кримської платформи»; незалежно від ефективності чи результативності такого припису, на відміну від усіх описаних вище документів, цей крок передбачав якісь наслідки у контексті наднаціональної інституціоналізації платформи.

На відміну від Звернення від 16 лютого 2021 р. серпневий документ вже йменує Кримську платформу не як «додатковий», а як «ключовий зовнішньополітичний інструмент консолідації міжнародних зусиль, спрямованих на деокупацію та відновлення територіальної цілісності України, на подолання наслідків, спричинених тимчасовою окупацією рф Криму, а також на захист прав та інтересів громадян України», тим самим виділяючи три бажані напрями діяльності платформи.

Крім пропозицій до «друзів і партнерів Кримської платформи» щодо утворення Міжпарламентської координаційної ради, Звернення від 23 серпня 2021 р. констатує «створення груп підтримки Кримської платформи» у Парламентській Асамблеї НАТО та в парламентах Литви і Латвії, а крім заклику до парламентів країн світу щодо «посилення міжпарламентського співробітництва у рамках Кримської платформи», її підтримки та «долучення до роботи Кримської платформи в урядовому, парламентському та експертному вимірах», це звернення просить зробити подібний заклик парламентські асамблеї міжнародних організацій та Європейського Парламенту.

Крім того, серпнєве Звернення визначає засади діяльності Міжпарламентської координаційної ради Кримської платформи, зокрема політику невизнання анексії Криму, парламентського контролю у сфері санкцій щодо рф та осіб, причетних до неправомірної окупації та спроби анексії півострову, координації та узгодження позицій та кроків на міжнародних майданчиках щодо розгляду питань деокупації, посилення міжпарламентського співтовариства у правозахисному вимірі щодо Криму, та «парламентського контролю за реалізацією проектів, спрямованих на подолання економічних та екологічних наслідків російської окупації частини території України».

Після Установчого саміту Кримської платформи ВРУ додатково схвалила, внаслідок затримання окупантами заступника голови МКН Нарімана Джеліяла, постановою від 10 вересня 2021 р. № 1749-ІХ, відповідну Заяву [9] у якій послалася на Спільну декларацію Учасників МКП від 23 серпня 2021 року, та звернулася урядів і парламентів іноземних держав, міжнародних організацій та їхніх парламентських асамблей із закликом приєднатись до цієї Спільної декларації і «консолідувати зусилля, спрямовані

на деокупацію Криму, зокрема в рамках урядового, парламентського та експертного вимірів Кримської платформи».

Також слід вказати на Звернення ВРУ до національних парламентів держав – учасниць Першого Парламентського саміту МКП, затверджене парламентською постановою на річницю окупації 24 лютого 2023 р. № 2946-IX [18]. Цей документ примітний наведенням списку 44 держав – учасниць того саміту, також він містить посилання на низку «кримських» резолюцій Генасамблеї ООН та Європарламенту та загальний опис порушень й злочинів, вчинених окупантами в Криму.

Серед іншого примітною є теза цього Звернення, що «політично мотивоване кримінальне переслідування заступника голови Меджлісу кримськотатарського народу Нарімана Джеляла» полягає у тому, що він «був засуджений окупаційним судом до 17 років позбавлення волі саме за участь в Установчому саміті МКП».

Крім того Звернення нагадує, що «після створення МКП на її Установчому саміті, що відбувся в місті Києві 23 серпня 2021 року, а також проведення Другого саміту МКП 23 серпня 2022 року представники національних парламентів та парламентських асамблей міжнародних організацій, які беруть участь у МКП, зібралися 25 жовтня 2022 року в місті Загребі, щоб провести Перший Парламентський саміт МКП, організований спільно Республікою Хорватія та Україною» та нагадує про положення Спільної декларації того саміту.

Звернення закликає 44 держави реалізовувати на парламентському рівні рішення Установчого саміту МКП та її Першого Парламентського саміту, як стосовно політики невизнання спроби незаконної анексії Криму, так й щодо обмежувальних заходів щодо рф. Також цей документ закликає підтримати на парламентському рівні Формулу миру, запропоновану Президентом України, ухвалити заяви щодо підтримки зусиль України з деокупації ТОТ, невідворотності забезпечення всеохоплюючої системи притягнення до відповідальності вищого політичного і військового керівництва рф та створення міжнародного компенсаційного механізму.

На відміну від документів 2021 року, Звернення закликає ухвалити рішення про створення депутатських груп з підтримки МКП у національних парламентах, «тісніше співпрацювати з міжнародними парламентськими асамблеями», зокрема щодо «розроблення механізму відновлення порушених прав людини на базі МКП» та сприяти розширенню кола учасників міжпарламентського виміру МКП.

Звернення також приписує активізувати відповідну міжпарламентську співпрацю щодо подолання наслідків злочинної діяльності держави-окупанта та її окупаційних адміністрацій, а також вчинювати політичний тиск на уряд рф у сфері протидії нуклеаризації Криму.

Документ пропонує вживати парламентських заходів для попередження подальшого знищення культурної спадщини Криму та серед іншого закликає парламенти країн платформи звернутися до власних урядів щодо «фінансової підтримки реінтеграційних заходів, спрямованих на розв'язання багатокомпонентної групи проблем» та «започаткування спільних проектів з питань відновлення тимчасово окупованого Криму після його деокупації», а також із «подолання наслідків створених рф на міжнародному рівні маніпулятивних наративів» щодо тимчасово окупованого Криму.

Крім цього Звернення пропонує проведення спільних з Україною тематичних заходів, присвячених спротиву спробі незаконної анексії Криму, «спільних днів пам'яті, підтримки та вшанування осіб, які борються проти подальшої тимчасової окупації Кримського півострову», та водночас висуває ідею «політичної підтримки підвищення рівня висвітлення проблеми» тимчасової окупації Криму, роботи МКП тощо «в національному медіапросторі своїх держав, сприяння включенню цього питання до програм та порядку денного провідних академічних та експертних центрів».

Наступним важливим документом слід вважати парламентську Заяву про пріоритетні напрями державної політики України у сфері деокупації, реінтеграції і відновлення Криму, схвалену постановою ВРУ від 23 серпня 2023 р. № 3333-IX [8], яка була, серед іншого, спрямованою до «національних урядів та парламентів держав – учасниць самітів МКП».

Заява визначає МКП як «ключовий зовнішньополітичний інструмент консолідації міжнародних зусиль», спрямованих на деокупацію та відновлення територіальної цілісності України, подолання наслідків, спричинених спробою анексії РФ території Криму, тимчасовою окупацією інших частин території України, а також на захист прав та інтересів громадян України.

Заява відзначає, що «МКП має стати майданчиком не лише для сприяння деокупації Криму та відновлення територіальної цілісності України, а й для гарантування безпеки в Азово-Чорноморському регіоні в цілому», та що «Україна сприятиме розширенню кола учасників МКП та консолідації зусиль держав світу з метою якнайшвидшої деокупації Кримського півострова та подолання загрози з боку РФ для глобального миру та безпеки».

Цей документ також над цікавий й приміткою до нього на офіційному сайті ВРУ, за якою «переклад текстів Постанови та Заяви англійською мовою, наданий ППУ (національний офіс Кримської платформи)».

Надалі згадку про МКП містило Звернення ВРУ до урядів та парламентів іноземних держав, міжнародних організацій, парламентських асамблей у зв'язку з 80-ми роко-

IV Стратегічний форум «Майбутнє Криму», 27 листопада – 01 грудня 2024

винами геноциду кримськотатарського народу 1944 року, затверджене постановою від 8 травня 2024 р. № 3686-IX [22], що містило заклик «активно долучатися до заходів у рамках МКП на урядовому та парламентському рівнях з метою припинення тимчасової окупації рф Криму та всієї ТОТ України для повного відновлення територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаного кордону».

Також слід навести парламентську Заяву про непохитність державної політики України щодо деокупації та реінтеграції Криму, затверджену постановою ВРУ від 4 вересня 2024 р. № 3949-IX [7], яка також була окремо спрямована до урядів та парламентів держав - учасниць МКП.

Ця Заява окремо підкреслила «важливість сталої діяльності МКП, яка забезпечує зосередження в центрі уваги світової спільноти проблеми деокупації та реінтеграції Криму на національному та міжнародному рівнях, сприяє підвищенню ефективності міжнародного реагування на тимчасову окупацію півострова та численні злочини, що вчиняє держава-окупант на ТОТ України». Також заява декларує, що МКП «продовжуватиме підтримувати ініціативи, спрямовані на невизнання спроби анексії Криму, а також на протидію намаганням легітимізації тимчасової окупації та дезінформації міжнародної спільноти щодо актуальної ситуації на ТОТ України».

Варто додати, що не усі схвалені з 2021 року парламентські акти України, які стосувалися Криму, згадували про МКП, до таких документів можна віднести Заяву ВРУ, схвалену постановою від 22 вересня 2021 р. № 1773-IX [13], Звернення ВРУ щодо нападів на незалежних журналістів, схвалене постановою від 24 квітня 2024 р. № 3666-IX [20] чи постанову ВРУ від 21 серпня 2024 р. № 3921-IX [27] тощо.

Загалом відображення діяльності Міжнародної Кримської платформи у джерелах міжнародного права залишається вкрай епізодичним.

IV Стратегічний форум «Майбутнє Криму», 27 листопада – 01 грудня 2024

II. Міжнародні документи щодо Кримської платформи

Більш-менш системне згадування МКП можна відстежити у резолюціях Генасамблеї ООН (далі – ГА ООН), які схвалюються з кримського питання.

І якщо профільна щорічна резолюція ГА ООН «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та в місті Севастополі, Україна» 75/192 від 16 грудня 2020 [41] ще не містила згадку про МКП, то наступна аналогічна резолюція ГА ООН 76/179 від 16 грудня 2021 р. «Ситуація з правами людини в тимчасово окупованій Автономній Республіці Крим та в місті Севастополі, Україна» у пункті 15 закликала держави-члени ООН «брати конструктивну участь – у тому числі в рамках міжнародних структур та міжнародної Кримської платформи – у узгоджених зусиллях, спрямованих на покращення становища в галузі прав людини на тимчасово контрольованих або окупованих територіях України, а також продовжувати використовувати всі дипломатичні засоби, вчиняючи тиск на РФ та наполегливо закликаючи її дотримуватися своїх зобов'язань з міжнародного праву прав людини та міжнародного гуманітарного права та надати безперешкодний доступ на тимчасово контрольовані або окуповані території України сформованим регіональним та міжнародним механізмам спостереження за правами людини, зокрема доступ для місії зі спостереження за правами людини в Україні», згадуючи про відповідні моніторингові місії ООН та ОБСЄ [42].

Практично аналогічне формулювання містилося у наступних щорічних резолюціях ГА ООН з подібною назвою, а саме у пункті 12 резолюції 77/229 від 15 грудня 2022 р. [43] та в пункті 12 резолюції 78/221 ГА ООН від 19 грудня 2023 р. «Ситуація з правами людини на тимчасово окупованих територіях України, включаючи Автономну Республіку Крим та місто Севастополь» [44]. Та водночас аналогічне формулювання міститься й у пункті 12 проекту аналогічної резолюції 2024 року [45], що означає достатню сталість відповідного механізму.

IV Стратегічний форум «Майбутнє Криму», 27 листопада – 01 грудня 2024

Крім того, згадку про МКП містила й чергова щорічна резолюція ГА ООН 76/70 від 9 грудня 2021 року «Проблема мілітаризації Автономної Республіки Крим та міста Севастополь, Україна, а також районів Чорного та Азовського морів». У преамбулі цей документ «відзначає створення МКП та ухвалення Спільної декларації учасників МКП», та у п. 3 резолюція «підтримує зобов'язання та узгоджені зусилля міжнародного співтовариства, у тому числі в рамках міжнародних структур та МКП, спрямовані на вирішення проблем, що вже виникли та назрівають у результаті прогресуючої мілітаризації Криму та районів Чорного та Азовського морів, що підриває безпеку та стабільність у регіоні та за його межами», та «підтримує мирну деокупацію Криму» [36].

Очевидно, що така більш конкретизована згадка про МКП мала б певне значення для її наступної міжнародної суб'єктивізації; водночас після початку повномасштабного вторгнення росії ГА ООН припинила схвалення окремих резолюцій стосовно мілітаризації Криму.

Водночас спеціальні резолюції ГА ООН, схвалені у цілому щодо російської агресії проти України після початку повномасштабного вторгнення, уникають згадки про Кримську платформу. Це стосується резолюцій ES-11/1 від 2 березня 2022 р. «Агресія проти України», ES-11/2 від 24 березня 2022 року «Гуманітарні наслідки агресії проти України», ES-11/4 від 12 жовтня 2022 року «Територіальна цілісність України: відстоюючи принципи Статуту ООН», ES-11/5 від 14 листопада 2022 року «Сприяння виправленню та відшкодуванню шкоди внаслідок агресії проти України», ES-11/6 від 23 лютого 2023 року «Принципи Статуту ООН, що лежать в основі всеосяжного, справедливого та сталого миру в Україні», та 78/316 від 11 липня 2024 року «Технічна та фізична безпека ядерних об'єктів України, включаючи Запорізьку атомну електростанцію» [30], [33], [34], [35] [49].

Так саме не містять згадки про Кримську платформу резолюції Ради ООН з прав людини, присвячені подіям російської агресії проти України, такі як резолюції 49/1 від 4 березня 2022 року «Ситуація з правами людини в Україні внаслідок російської агресії», S-34/1 від 12 травня 2022 р. «Погіршення ситуації з правами людини в Україні внаслідок російської агресії» та 55/23 від 4 квітня 2024 року «Ситуація з правами людини в Україні внаслідок російської агресії» [46].

Згадки про МКП містять й окремі резолюції Парламентської асамблеї ОБСЄ (далі – ПА ОБСЄ). Оскільки щорічна сесія ПА ОБСЄ 2021 року відбулася у віддаленому форматі через початок пандемії коронавірусу, то відповідні документи у рік заснування МКП не схвалювалися, а надалі, у декларації та резолюціях AS(22)DE сесії ПА ОБСЄ 2022 р. у Бірмінгемі згадки про МКП відсутні [31].

Втім, у Декларації сесії ПА ОБСЄ 2023 р. у Ванкувері AS(23)DE у п. 15 міститься «підтримка Спільній заяві, прийнятій учасниками Першого парламентського саміту МКП, що відбувся 25 жовтня 2022 року в Загребі, Хорватія», та наголошується на «необхідності подальшого зміцнення міжнародного співробітництва в рамках МКП». Характерно, що у офіційній російськомовній версії цієї Декларації МКП йменується як «міжнародна «Кримська платформа»», хоча у англійській та інших версіях вжито назву без лапок, а саме «International Crimea Platform» [52].

Надалі, у тексті Декларації сесії ПА ОБСЄ 2024 р. у Бухаресті AS(24)DR, згадки про МКП немає, натомість про МКП згадується у одній з резолюцій, доданих до цієї Декларації,

а саме «Безпека та геополітичні виклики в регіоні ОБСЄ: десять років збройної агресії російської федерації проти України».

В пункті 49 цього документу міститься заклик Головуючій країні та державам-учасницям ОБСЄ вжити всіх можливих заходів щодо усунення очевидних, грубих і продовжуваних порушень російською федерацією основних норм і принципів міжнародного права та зобов'язань у рамках ОБСЄ та наголошується на необхідності «розвитку міжнародного співробітництва, спрямованого на деокупацію Криму та всіх інших тимчасово окупованих територій України, у тому числі у формі підтримки Формули миру Президента Володимира Зеленського та МКП». Як й у документі 2023 р. російськомовна офіційна версія резолюції відрізняється від інших наявністю лапок у назві МКП [32].

Варто додати, що як не парадоксально, у документах НАТО згадок про МКП практично немає, зокрема не містять згадок про платформу Комюніке Вільнюського саміту та Декларація Вашингтонського саміту, й навіть спеціалізовані документи стосовно Криму та Чорноморського регіону такої згадки не містять.

Так само практично немає згадок про МКП у чисельних документах органів Євросоюзу щодо Криму, російської агресії проти України у цілому та європейської інтеграції України. Єдиним виявленим виключенням слід вважати резолюцію Європейського парламенту від 8 червня 2022 року «Безпека у Зоні європейського партнерства та роль загальної безпекової та оборонної політики» [40].

У цьому документі Європарламент «твердо підтримує МКП, яку в серпні 2021 року в Києві запустили Україна, країни-члени ЄС та інші міжнародні партнери для розвитку ініціативи Президента України; оскільки платформа є важливим форматом для консультацій та координації, спрямованих на підвищення ефективності міжнародної відповіді на триваючу незаконну окупацію Криму, підтвердження невизнання його анексії та досягнення деокупації Криму та його мирного повернення під контроль України; оскільки платформа відповідає на агресивну війну росії посиленням міжнародного тиску на Кремль, запобіганням подальшим порушенням прав і захистом жертв окупаційного режиму».

Ймовірно це є найбільш розгорнутою з виявлених оцінкою МКП у міжнародних документах. Якщо дослідити діяльність Ради Європи, то згадки про МКП також залишаються епізодичними.

Навіть профільні рішення Комітету Міністрів Ради Європи CM/Del/Dec(2024)1500/2.5 від 10 червня 2024 року та CM/Del/Dec(2023)1477/2.4 від 4 жовтня 2023 року «Агресивна війна російської федерації проти України та її наслідки для ситуації з правами людини на тимчасово контрольованих або окупованих російською федерацією територіях України» [50], [51] не містять відповідних згадок. Втім, у іншому рішенні КМРЕ, CM/Del/Dec(2022)1437/2.4 «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополь, Україна» від 15 червня 2022 року, вказане що Комітет «вітає у зв'язку з цим зобов'язання Генерального секретаря покращити ситуацію з правами людини в Криму, в тому числі через участь у Кримській платформі».

Певні згадування про МКП містять хіба що щорічні звіти того самого Генерального секретаря Ради Європи «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополь, Україна», а саме документи SG/Inf(2022)15 від 4 травня 2022 р. [37]; SG/Inf(2023)29 від 31 серпня 2023 р. [38] та SG/Inf(2024)18 від 24 травня 2024 р. [39].

IV Стратегічний форум «Майбутнє Криму», 27 листопада – 01 грудня 2024

Звіти 2022 та 2023 років відповідно звертають увагу на репресії в Криму проти першого заступника голови МКН Нарімана Джеляла за наслідками його участі у Саміті МКП в Києві 23 серпня 2021 року.

Також звіт 2023 року у пунктах 4 та 31, а звіт 2024 року, відповідно, у пунктах 34, 39, 58, 63, 70 згадує про діяльність ППУ або про надані ППУ відомості щодо Криму, йменує орган як «Представництво Президента України в АР Крим / Офіс Кримської Платформи» («Mission of the President of Ukraine in the Autonomous Republic of Crimea/ Office of the Crimea Platform»).

Варто додати, що огляд приблизно півсотні інших актів міжнародних структур щодо російської агресії періоду 2021-2024 років не виявив у них згадок про МКП. Єдиним умовним виключенням є Дунайська комісія, яка оприлюднила офіційні заяви свого Генерального директора Секретаріату за підсумками його участі у Безпекових конференціях МКП відповідно 2023 р. у Бухаресті та 2024 р. у Софії [47]; [48].

Якщо у заяві 2023 року описувався формат участі Генерального директора у конференції, то у документі 2024 року, серед іншого, додавалося, що «Захід організовано Міністерствами закордонних справ та оборони України та Болгарії у партнерстві з Центром оборонних стратегій (Україна).

У заході взяли участь делегації 43 країн та 9 міжнародних організацій, представники українських та міжнародних агенцій, а також експерти та журналісти», та що «учасники проаналізували поточні виклики безпеці в Чорноморському регіоні внаслідок агресії росії проти України, зосередивши увагу на впливі на глобальну продовольчу безпеку, безпеку судноплавства в Чорноморському регіоні та екологічну ситуацію».

Таким чином міжнародне нормативне відображення діяльності МКП залишається вкрай фрагментованим та епізодичним.

Якщо ж взяти до уваги документи самої МКП, схвалені у її трьох вимірах, міжурядовому, парламентському та безпековому, то вони зводяться до серії спільних заяв.

Зокрема, це Спільна декларація Кримської платформи, ухвалена в Києві 23 серпня 2021 року, та Спільні заяви учасників Другого Саміту Кримської платформи від 23 серпня 2022 року, Третього Саміту Кримської Платформи від 23 серпня 2023 року та Четвертого Саміту Кримської Платформи від 11 вересня 2024 року.

Також це спільні заяви, схвалені за підсумками Першого та Другого Парламентських самітів Кримської Платформи, що відбулися 25 жовтня 2022 року в Загребі та 24 жовтня 2023 року в Празі, а також Першої та Другої Чорноморських безпекових конференцій Кримської Платформи 12-13 квітня 2023 року в Бухаресті та 14 квітня 2024 року в Софії [53], [54], [55].

Усі ці документи об'єднує певна невизначеність як стосовно процедури їх схвалення, так й у вимірах автентичності текстів й, відповідно політико-правового значення у цілому, вони наявні у україномовній версії на ресурсах Президента України та МЗС України, та на самому сайті МКП, де наявна й ще їх англomовна версія.

Усі ці документи мають приблизно однакову структуру. Спочатку спільні заяви МКП містять перелік міжнародних документів, насамперед резолюцій міжнародних організацій та судових рішень, схвалених з кримської тематики, та, відповідно, надалі охоплюють спільне засудження дій держави-агресора. Далі ці документи містять певні організаційні приписи чи встановлюють певні приписи для держав та міжнародних структур, але, як правило, без конкретизації.

Прикладом, Спільна декларація Учасників МКП від 23 серпня 2021 р., заявляє про створення МКП як «консультативного і координаційного формату з метою мирного припинення тимчасової окупації РФ території АР Крим та міста Севастополя і для відновлення контролю України над цією територією у повній відповідності до міжнародного права».

IV Стратегічний форум «Майбутнє Криму», 27 листопада – 01 грудня 2024

Цей документ водночас приписує державам-учасникам МКП «створити мережу постійної та швидкої комунікації між представниками міністерств закордонних справ» як «контактні підрозділи з питань Криму» та «заохочувати координацію діяльності щодо Криму між національними парламентами, а також у рамках міжпарламентських асамблей».

Спільна декларація також вітає «створення Україною Національного офісу Кримської платформи», та й «створення Міжнародної експертної мережі Кримської платформи», але водночас вона закликає РФ «залучатися до конструктивної участі у діяльності МКП, спрямованої на припинення тимчасової окупації» Криму.

Аналіз схваленої через три роки Спільної заяви учасників Четвертого саміту МКП від 11 вересня 2024 р., дозволяє стверджувати, що вона має ще менше організаційне навантаження. Крім посилання на перелік міжнародних документів щодо Криму та засуджень діяльності агресора, ця Спільна заява містить заяви про підтримки результатів Першого Глобального саміту миру, який відбувся 15-16 червня 2024 року у Швейцарії, та його “Спільного комюніке щодо мирних рамок”, а також «ключових принципів і цілей Української Формули миру» та схвалює створення Міжнародної коаліції за повернення українських дітей, тобто підтримує інші ініціативи України та її держав-партнерів, які сформувалися поза рамками МКП.

Щодо організаційних заходів ця Спільна заява лише наголошує на «важливості подальшої діяльності експертної мережі Кримської платформи», запрошує інші держави та організації «розглянути можливість приєднання до МКП», та заявляє про «необхідність подальшої багатовекторної діяльності Кримської платформи до відновлення Україною контролю над Кримським півостровом, а також майбутній потенціал платформи як механізму забезпечення консолідації міжнародних зусиль з реінтеграції, реконструкції та економічного відновлення АР Крим та міста Севастополь».

Спільна заява учасників Третього Парламентського саміту Кримської платформи, схвалене 24 жовтня 2024 р. в Різі вбачається ще більш абстрактною. Прикладом, вона містить заклик до «урядів та інших держав-одномумців уважно вивчити» представлений Україною президентський План Перемоги «з метою сприяння його реалізації», або ж окремо відзначає суто процедурне рішення Ради ЄС від 17 червня 2024 року про щорічне продовження санкцій.

Усі організаційні моменти цієї Спільної заяви зводяться до закликів «продовжувати й нарощувати на парламентському рівні підтримку України» та до «більш тісної співпраці в рамках міжнародних організацій та інших платформ», а також «сприяти діяльності різних напрямків Кримської платформи» та долучатися до неї.

Таким чином, документи МКП оминають фундаментальні питання власне інституціоналізації Платформи, їх зміст очевидно потребує на посилення та конкретизацію, а юридична, інституційна та політична роль цих спільних заяв та декларацій істотно знижується саме через відсутність інституціоналізації МКП.

III. SWOT- аналіз Експертної Мережі Міжнародної Кримської Платформи

СЛАБКІ СТОРОНИ

1. Відсутність регламенту взаємодії
2. Слабкі внутрішні комунікації
3. Відсутність принципу делегування повноважень
4. Відсутність процедур залучення експертів
5. Відсутність в публічному просторі аналітики, продуктів аналітичних робіт ЕМ МКП
6. Експертна мережа МКП не формує самостійну політику
7. Недостатньо залучені міжнародні експерти
8. Відсутність сталого фінансування
9. Відсутність системної роботи. Робота від заходу до заходу
10. Відсутність інституційного забезпечення (координація діяльності, відсутність стратегій, політик, операційних планів)
11. Відсутність рекомендацій для органів державної влади України та країн - учасниць МКП
12. Незахищеність/вразливість від впливу іноземних спецслужб
13. Непрозорість

IV Стратегічний форум «Майбутнє Криму», 27 листопада – 01 грудня 2024

СИЛЬНІ СТОРОНИ

1. Незалежність організаційна/автономність
2. Фаховість окремих експертів
3. Медійність, відкритість діяльності
4. Впізнаваність та привабливість
5. Вмотивованість експертів
6. Участь міжнародних експертів
7. Ініціативність/добровільність
8. Досвід організації публічних заходів
9. Вміння окремих експертів займатися фандрайзингом
10. Горизонтальні зв'язки для формування експертних позицій
11. Вміння тримати теми в інформаційному просторі
12. Існування та придатність до реформування
13. Авторитетність структури

ЗАГРОЗИ

1. Вплив російської агентури
2. Втрата інтересу/актуальності
3. Політичні амбіції експертів
4. Відсутність аналітичного матеріалу/продуктів
5. Відсутність інституційного забезпечення (координація діяльності, відсутність стратегій, політик, операційних планів)
6. Відсутність інформаційного забезпечення (Слабкий сайт, відсутність платформи для інформування)
7. Незацікавленість влади в роботі мережі
8. Відсутність матеріального забезпечення
9. Відсутність зацікавленості експертів
10. Відсутність впливу на рішення влади
11. Умови та виклики й загрози воєнного стану
12. Штучне зниження важливості Криму в світовому вимірі
13. Відсутність посилання на аналітичні матеріали ЕМ в світових популярних виданнях
14. Недостатня залученість представників іноземної академічної спільноти

МОЖЛИВОСТІ

1. Виконання експертних замовлень
2. Залучення фахівців щодо кращого виконання експертних висновків
3. Медійна активність: донесення експертної думки до широких мас
4. Неформальний вплив на лідерів думок на національному та міжнародному рівні.
5. Платформа для розміщення аналітичних продуктів ЕМ (сайт), ознайомлення партнерів
6. Комунікація з міжнародними організаціями (установами)
7. Ініціювання досліджень питань проривного масштабу
8. Залучення різноманітних джерел фінансування
9. Уникнення впливу державних установ
10. Формування порядку денного для влади
11. Створення нових робочих груп в нових умовах
12. Співпраця з профільними державними установами
13. Напрацювання та поширення результатів наукової роботи щодо Криму, формування наративів
14. ЕМ як аналітична частина МКП

IV Стратегічний форум «Майбутнє Криму», 27 листопада – 01 грудня 2024

Рекомендації IV Стратегічного Форуму «Майбутнє Криму»

Безперечна важливість МКП та виключне політичне та інформаційне значення від нинішнього системного проведення заходів МКП у трьох вимірах: міждержавному, міжпарламентському та безпековому, не знімають гостроти питання та невідкладності потреби інституціоналізації МКП відповідно до норм міжнародного права та згідно зі сталою практикою міждержавних відносин.

МКП не має та не може бути виключно українською ініціативою, вона має розвиватися у синергії її учасниць, як держав, так й міждержавних організацій. Щобільше, навіть вибір формату подальшої інституціоналізації МКП має бути вирішений спільно її учасниками, а не запропонований Україною як її безальтернативне бачення.

Вищий міжурядовий вимір:

Інституціоналізація МКП має розпочатися з обговорення з країнами-партнерами та із залученими міждержавними організаціями варіантів інституціоналізації МКП, до основних з яких слід віднести три:

- » утворення міжурядової організації, яка діятиме на підставі статутного міжнародного договору;
- » формування міжнародної організації, яка діє без договірною забезпечення, на підставі статутного акту та сформованої практики («модель ОБСЄ»);
- » в рамках залишення МКП у форматі серії міжнародних конференцій, але з інституціоналізацією робочих органів Платформи та із впорядкуванням юридичного значення її документів, це також має бути відображене у певному статутному акті.

Отже, після визначення з країнами-партнерами та залученими міждержавними організаціями варіантів інституціоналізації МКП, ключовим аспектом має стати опрацювання проєкту засадничого документа, акту чи договору з діяльності МКП, при цьому для підготовки відповідного документа має бути сформована спеціальна тимчасова робоча група високого рівня, делегати якої мають бути обрані шляхом консенсусу всіх членів МКП за принципами справедливого та транспарентного представництва та фаховості, при тому, що ці делегати діятимуть в особистій якості.

Окремим напрямом діяльності відповідної робочої групи та спеціальною частиною засадничого документа має стати питання обговорення формату робочого органу МКП, щодо його місцеперебування, процедур кадрового забезпечення та фінансування. Скоріш за все відповідні питання мають бути регламентовані у додатку чи додатках до установчого договору, та містити процедури обрання головної посадової особи МКП (Секретаря), який буде очолювати робочий орган.

Міжпарламентський вимір:

Окремо, але координоване з описаним вище процесом, має відбутися обговорення специфіки інституціоналізації міжпарламентської компоненти МКП, для чого за підсумками обговорення на міжпарламентському рівні Платформи мають бути опра-

цьовані окремі рекомендації для робочої групи високого рівня щодо специфіки міжпарламентських органів:

- » парламентська асамблея, міжпарламентська рада тощо
- » міжпарламентська конференція МКП

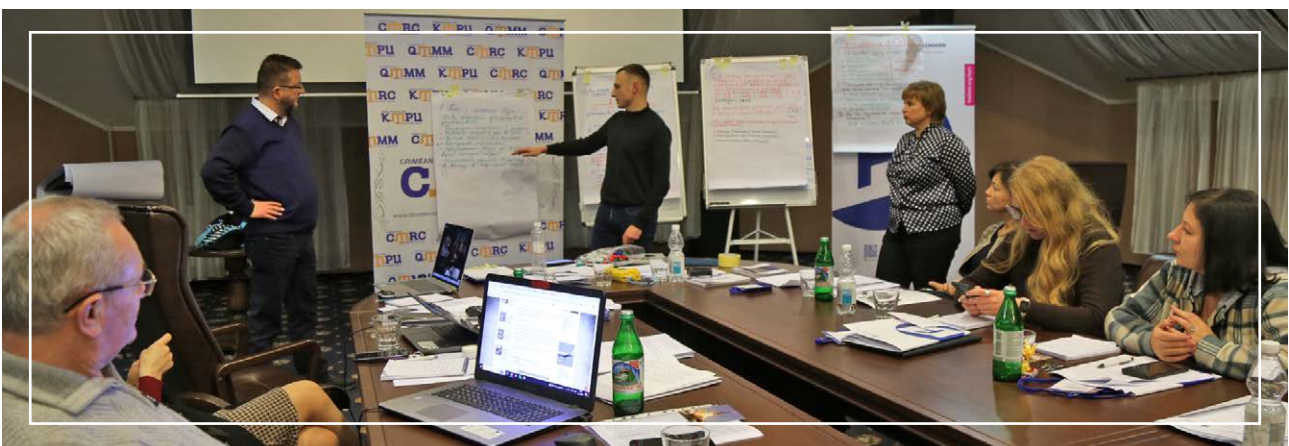
За умов фіналізації тексту засадничого (установчого) акту чи договору МКП та визначення країни постійного перебування робочого органу МКП наступним етапом має стати підготовка двостороннього договору між МКП, який буде укладатися її Секретарем, та урядом країни перебування робочого органу МКП. В рамках цього документу необхідним буде визначення привілеїв та імунітетів робочого органу МКП, який, вкрай ймовірно, відповідатиме й за сприяння роботі ЕМ МКП; тут ключове підготовче навантаження покладатиметься на країну, що надасть згоду на перебування робочого органу.

Інституціоналізація ЕМ МКП:

Крім того, цілком невирішеним залишається питання інституціоналізації ЕМ МКП, пов'язане із викликами інституціоналізації самої МКП, але із широкою додатковою дискрецією. Щонайменше доцільним є завершення процесу схвалення регламенту та внутрішніх політик ЕМ МКП, з їх подальшим врахуванням у підготовці бачення робочого органу МКП в цілому, якщо він відповідатиме й за координацію роботи ЕМ МКП.

Особлива увага при цьому має бути приділеною опрацюванню питань прозорого, ефективного та достатнього фінансування ЕМ МКП. Для остаточного розв'язання зазначених питань необхідним вбачається організація та проведення окремого заходу з посилення інституційної спроможності ЕМ МКП.

Також потребують на розв'язання питання посилення окремого сайту ЕМ МКП, заснування періодичних видань ЕМ МКП та розробка графіку тематичних форумів та заходів ЕМ МКП, обговорення питання застосування інституту амбасадорів ЕМ МКП та розробки стратегії ЕМ МКП, комунікаційної стратегії ЕМ МКП та фандрайзінгової стратегії ЕМ МКП.

IV Стратегічний форум «Майбутнє Криму», 27 листопада – 01 грудня 2024

Джерела:

1. Деякі питання діяльності Міністерства культури та стратегічних комунікацій: постанова КМУ від 16 жовтня 2019 р. № 885; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/885-2019-п>
2. Деякі питання Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій: постанова КМУ від 8 червня 2016 р. № 376; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2016-п>
3. Питання Консультативної ради з питань деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території АР Крим та міста Севастополя: указ Президента України від 18 травня 2023 р. № 283/2023; URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/283/2023>
4. Питання Представництва Президента України в АР Крим: указ Президента України від 17 жовтня 2019 р. № 758/2019; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/758/2019>
5. Про внесення змін до Указу Президента України від 17 жовтня 2019 року № 758: указ Президента України від 13 серпня 2021 р. № 359/2021; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/359/2021>
6. Про внесення змін до плану заходів з реалізації Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території АР Крим та міста Севастополя: розпорядження КМУ від 4 квітня 2023 р. № 288-р; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/288-2023-р>
7. Про Заяву Верховної Ради України про непохитність державної політики України щодо деокупації та реінтеграції АР Крим і міста Севастополя: постанова ВРУ від 4 вересня 2024 р. № 3949-IX; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3949-20>
8. Про Заяву Верховної Ради України про пріоритетні напрями державної політики України у сфері деокупації, реінтеграції і відновлення АР Крим та міста Севастополя: постанова ВРУ від 23 серпня 2023 р. № 3333-IX; URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3333-20>
9. Про Заяву Верховної Ради України щодо незаконного затримання першого заступника голови Меджлісу кримськотатарського народу Нарімана Джелялова та інших представників корінного кримськотатарського народу на тимчасово окупованій території АР Крим та міста Севастополя державою-агресором Російською Федерацією: постанова ВРУ від 10 вересня 2021 р. № 1749-IX; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1749-20>
10. Про затвердження плану дій з реалізації Стратегії зовнішньополітичної діяльності України: розпорядження КМУ від 18 квітня 2023 р. № 327-р; URL :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/327-2023-р>
11. Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території АР Крим та міста Севастополя: розпорядження КМУ від 29 вересня 2021 р. № 1171-р; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1171-2021-р>
12. Про затвердження Плану невідкладних заходів з протидії російській агресії з тимчасово окупованої території України в Криму, захисту інтересів держави, громадян України та українських юридичних осіб в Криму на 2018-2019 роки та його спрямування: розпорядження Постійного Представника Президента України в АР Крим від 20 червня 2018 р. № 17; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0017755-18>

13. Про Заяву Верховної Ради України щодо нелегітимності виборів депутатів Державної Думи Російської Федерації 2021 року: постанова ВРУ від 22 вересня 2021 р. № 1773-IX; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1773-20>
14. Про затвердження плану заходів до Дня спротиву окупації АР Крим та м. Севастополя у 2024 році: розпорядження КМУ від 1 грудня 2023 р. № 1108-р; URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1108-2023-p>
15. Про затвердження плану заходів з відзначення Дня пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу: розпорядження КМУ від 17 травня 2024 р. № 438-р; URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2024-p>
16. Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України: постанова КМУ від 30 березня 2016 р. № 281; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-2016-p>
17. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для забезпечення інформаційного суверенітету України, розвитку мов корінних народів, що проживають на тимчасово окупованій території АР Крим та м. Севастополя: постанова КМУ від 10 березня 2021 р. № 201; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/201-2021-p>
18. Про Звернення Верховної Ради України до національних парламентів держав - учасниць Першого Парламентського саміту Міжнародної Кримської платформи у контексті дев'яти років тимчасової окупації та спроби незаконної анексії АР Крим та міста Севастополя російською федерацією з метою консолідації дій, спрямованих на подальший спротив тимчасовій окупації Кримського півострова та подолання її наслідків після припинення окупації: постанова ВРУ від 24 лютого 2023 р. № 2946-IX; URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2946-20>
19. Про Звернення Верховної Ради України до ООН, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї НАТО, Парламентської Асамблеї ОЧЕС, урядів і парламентів держав світу у зв'язку із черговою річницею початку збройної агресії Російської Федерації проти України щодо засудження тимчасової окупації АР Крим та міста Севастополь і окремих районів Донецької та Луганської областей, порушень прав і свобод людини на тимчасово окупованих територіях та щодо звільнення політичних в'язнів - громадян України: постанова ВРУ від 16 лютого 2021 р. № 1229-IX; URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1229-20>
20. Про Звернення Верховної Ради України до ООН, парламентів та урядів держав - членів Європейського Союзу та НАТО, Європейського Парламенту, Міжпарламентського Союзу, Парламентської асамблеї Ради Європи, Парламентської асамблеї ОБСЄ, Парламентської асамблеї НАТО, Представника ОБСЄ з питань свободи ЗМІ, Міжнародного комітету Червоного Хреста, Міжнародної федерації журналістів, Європейської федерації журналістів, міжнародної неурядової організації «Комітет захисту журналістів», міжнародної неурядової організації «Репортери без кордонів», Коаліції свободи медіа щодо забезпечення звільнення та повернення в Україну полонених та незаконно утримуваних журналістів (включно з громадянськими журналістами): постанова ВРУ від 24 квітня 2024 р. № 3666-IX; URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3666-20>

21. Про Звернення Верховної Ради України до ООН, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї НАТО, Парламентської Асамблеї ОЧЕС, Європейського Парламенту, урядів і парламентів іноземних держав щодо посилення міжнародного співробітництва в рамках Кримської платформи для протидії агресії Російської Федерації: постанова ВРУ від 23 серпня 2021 р. № 1706-IX; URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-20>
22. Про Звернення Верховної Ради України до урядів та парламентів іноземних держав, міжнародних організацій, парламентських асамблей у зв'язку з 80-ми роковинами геноциду кримськотатарського народу 1944 року: постанова ВРУ від 8 травня 2024 р. № 3686-IX; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3686-IX>
23. Про Консультативну раду з питань деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території АР Крим та міста Севастополя: указ Президента України від 15 серпня 2022 р. № 579/2022; URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579/2022/ed20230519>
24. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»: указ Президента України від 26 серпня 2021 р. № 448/2021; URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/2021>
25. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року «Про Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території АР Крим та міста Севастополя»: указ Президента України від 24 березня 2021 р. № 117/2021; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/117/2021>
26. Про окремі заходи, спрямовані на деокупацію та реінтеграцію тимчасово окупованої території АР Крим та міста Севастополя: указ Президента України від 26 лютого 2021 р. № 78/2021; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/78/2021>
27. Про попередній звіт Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань захисту майнових та немайнових прав внутрішньо переміщених та інших осіб, постраждалих внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України: постанова ВРУ від 21 серпня 2024 р. № 3921-IX; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3921-20>
28. Про схвалення Стратегії розвитку кримськотатарської мови на 2022-2032 роки: розпорядження КМУ від 23 лютого 2022 р. № 224-р; URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/224-2022-p>
29. Реалізація політики щодо реінтеграції АР Крим та міста Севастополя. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України; URL: <https://minre.gov.ua/diyalnist/napryamku-proektiv-minreintegracziyi/realizacziya-polityky-shhodo-reintegracziyi-atonomnoyi-respubliki-krym-ta-mista-sevastopolya/>
30. Aggression against Ukraine. Resolution ES-11/1, adopted by the General Assembly on 2 March 2022. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n22/293/36/pdf/n2229336.pdf>
31. Birmingham Declaration and Resolutions adopted by the OSCE Parliamentary Assembly at the Twenty-Ninth Annual Session. Birmingham, AS(22)DE, 2 – 6 July 2022. URL: <https://www.oscepa.org/en/documents/annual-sessions/2022-birmingham/declaration-28/4409-birmingham-declaration-eng/file>
32. Bucharest Declaration and Resolutions adopted by the OSCE Parliamentary Assembly at the Thirty-First Annual Session. Bucharest AS(24)DR, 29 June – 3 July 2024. URL: <https://www.oscepa.org/en/documents/annual-sessions/2024-bucharest/declaration-30/5029-bucharest-declaration-eng/file>

33. Furtherance of remedy and reparation for aggression against Ukraine. Resolution ES-11/5 adopted by the General Assembly on 14 November 2022. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n22/693/55/pdf/n2269355.pdf>
34. Humanitarian consequences of the aggression against Ukraine. Resolution ES-11/2 adopted by the General Assembly on 24 March 2022. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n22/301/67/pdf/n2230167.pdf>
35. Principles of the Charter of the United Nations underlying a comprehensive, just and lasting peace in Ukraine. Resolution ES-11/6, adopted by the General Assembly on 23 February 2023. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n23/063/07/pdf/n2306307.pdf>
36. Problem of the militarization of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine, as well as parts of the Black Sea and the Sea of Azov. Resolution 76/70, adopted by the General Assembly on 9 December 2021. URL: <https://digitalibrary.un.org/record/3952032?v=pdf>
37. Report on «Human rights situation in the Autonomous Republic of Crimea and the City of Sevastopol, Ukraine» (4 May 2022) SG/Inf(2022)15. Secretary General of the Council of Europe. URL: <https://rm.coe.int/human-rights-situation-in-the-autonomous-republic-of-crimea/1680a66483>
38. Report on «Human rights situation in the Autonomous Republic of Crimea and the City of Sevastopol, Ukraine» (31 August 2023) SG/Inf(2023)29. Secretary General of the Council of Europe. URL: <https://www.coe.int/en/web/dpaer/reports-on-the-human-rights-situation-in-crimea>
39. Report on «Human rights situation in the territories of Ukraine temporarily controlled or occupied by the Russian Federation» (24 May 2024). SG/Inf(2024)18. Secretary General of the Council of Europe. URL: <https://www.coe.int/en/web/dpaer/reports-on-the-human-rights-situation-in-crimea>
40. Security in the Eastern Partnership area and the role of the common security and defence policy. European Parliament resolution of 8 June 2022 on security in the Eastern Partnership area and the role of the common security and defence policy (2021/2199(INI)). URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0236_EN.html
41. Situation of human rights in the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine. Resolution 75/192, adopted by the General Assembly on 16 December 2020. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n20/373/94/pdf/n2037394.pdf>
42. Situation of human rights in the temporarily occupied Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine. Resolution 76/179, adopted by the General Assembly on 16 December 2021. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n21/404/00/pdf/n2140400.pdf>
43. Situation of human rights in the temporarily occupied Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol, Ukraine. Resolution 77/229, adopted by the General Assembly on 15 December 2022. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n22/764/92/pdf/n2276492.pdf>
44. Situation of human rights in the temporarily occupied territories of Ukraine, including the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol. Draft resolution A/C.3/79/L.44. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/ltd/n24/332/63/pdf/n2433263.pdf>

45. Situation of human rights in the temporarily occupied territories of Ukraine, including the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol. Resolution 78/221, adopted by the General Assembly on 19 December 2023. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n23/421/56/pdf/n2342156.pdf>
46. Situation of human rights in Ukraine stemming from the Russian aggression. Resolution 55/23 adopted by the Human Rights Council on 4 April 2024. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/g24/062/66/pdf/g2406266.pdf>
47. Statement by the Director-General of the Secretariat of the Danube Commission at the First Black Sea Security Conference of the International Crimea Platform. Danube Commission. 13.04.2023. URL: <https://www.danubecommission.org/dc/en/2023/04/14/the-international-crimea-platform-first-black-sea-security-conference-participation-of-the-director-general-of-the-danube-commission-bucharest-13-april-2023/>
48. Statement by the Director-General of the Secretariat of the Danube Commission at the Second Black Sea Security Conference of the International Crimea Platform. Danube Commission. 15.04.2024. URL: <https://www.danubecommission.org/dc/en/2024/04/26/danube-commission-participated-in-the-second-black-sea-security-conference-of-the-international-crimea-platform-in-sofia/>
49. Territorial integrity of Ukraine: defending the principles of the Charter of the United Nations. Resolution ES-11/4, adopted by the General Assembly on 12 October 2022. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n22/630/66/pdf/n2263066.pdf>
50. The Russian Federation's war of aggression against Ukraine and its consequences for the human rights situation in the Ukrainian territories temporarily controlled or occupied by the Russian Federation. Decision CM/Del/Dec(2024)1500/2.5, June 10, 2024. URL: <https://search.coe.int/cm?i=0900001680b004f5>
51. The Russian Federation's war of aggression against Ukraine and its consequences for the human rights situation in the Ukrainian territories temporarily controlled or occupied by the Russian Federation. Decision CM/Del/Dec(2023)1477/2.4, October 4, 2023. URL: <https://search.coe.int/cm?i=0900001680accd65>
52. Vancouver Declaration and Resolutions adopted by the OSCE Parliamentary Assembly at the Thirtieth Annual Session. Vancouver AS(23)DE, 30 June – 4 July 2023. URL: <https://www.oscepa.org/en/documents/annual-sessions/2023-vancouver/declaration-29/4744-vancouver-declaration-eng/file>
53. Спільна декларація Учасників Міжнародної Кримської платформи, 23 серпня 2021 р., Київ. URL: <https://mfa.gov.ua/news/spilna-deklaraciya-uchasnykiv-mizhnarodnoyi-krimskoyi-platforni>
54. Спільна заява учасників Третього Парламентського саміту Кримської платформи, 24 жовтня 2024 р., Піра. URL: <https://crimea-platform.org/news/spilna-zaiava-uchasnykiv-tretoh-parlamentskoho-samitu-krymskoi-platforny/>
55. Спільна заява учасників Четвертого саміту Міжнародної Кримської платформи, 11 вересня 2024 р., Київ. URL: <https://crimea-platform.org/news/joint-statement-of-the-participants-of-the-fourth-summitof-the-international-crimea-platform/>

Список експертів

**Аджиева
Есма**

Голова Правління ГО "Алем"

**Антонюк
Анастасія**

Кандидатюридичних наук , доцент, завідувач відділу політико-правового аналізу процесів деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій Науково-дослідного центру «Інститут сімейної і молодіжної політики імені О. Яременка» УДУ ім. М. Драгоманова

**Бабін
Борис**

Професор, доктор юридичних наук, юрист, адвокат, член Юридичної експертної ради ГО «Кримськотатарський Ресурсний Центр»

**Барієв
Ескендер**

Голова Правління ГО «Кримськотатарський Ресурсний Центр»,
Член Меджлісу кримськотатарського народу

**Барієва
Зарема**

Менеджерка ГО «Кримськотатарський Ресурсний Центр»

**Волошина
Лариса**

Журналіст, Блогер

**Волянюк
Ольга**

К.п.н. доцент кафедри політичних наук Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

**Захаренко
Костянтин**

Професор кафедри політичної психології та міжнародних відносин, доктор політичних наук, юрист, адвокат, член Юридичної експертної ради ГО «Кримськотатарський Ресурсний Центр»

**Козлюк
Олена**

Експертка з питань стратегічного планування, ГО «Київський інститут стратегічного аналізу і реформ «KICAP»

**Коротких
Людмила**

Юристка ГО «Кримськотатарський Ресурсний Центр»

**Костенко
Юлія**

Доцент кафедри господарського та адміністративного права Донецького національного університету імені Василя Стуса (м. Вінниця), к.ю.н., доцент.

**Крайнов
Ігор**

Головний науковий співробітник лабораторії інженерно-технічних та військових досліджень ННЦ "ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса". Заслужений діяч науки та техніки України, доктор технічних наук, професор екології.

**Лопушинський
Іван**

Завідувач кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету, доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України

**Малько
Юлія**

Кандидат наук з державного управління

**Мартин
Петро**

Підприємець у сфері ресторанного бізнесу, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри фітнесу та рекреації, магістр державного управління

**Плешко
Едуард**

Кандидат юридичних наук, ГО «Асоціація Реінтеграції Криму»

**Потапенко
Вячеслав**

Доктор економічних наук, керівник центру внутрішньополітичних досліджень НІСД при Президентові України

**Приходько
Анна**

Кандидат юридичних наук,
Експертка ГО «Асоціація Реінтеграції Криму»

**Процик
Ігор**

ГО «Центр суспільних досліджень «ПОЛІС»

**Рядінська
Валерія**

Доктор юридичних наук, професор, завідувач лабораторії проблем правового та організаційного забезпечення діяльності Міністерства Державного науково-дослідного інституту МВС України.

**Савчук
Тетяна**

Менеджерка ГО «Кримськотатарський Ресурсний Центр»

**Хлобистов
Євген**

Доктор економічних наук, професор, декан факультету природничих наук Національного університету «Києво-Могилянська академія», академік Академії економічних наук України, член Експертної ради КРЦ з питань охорони навколишнього середовища та сталого розвитку Криму, координатор робочої групи «Екологія та економіка» Експертної мережі Міжнародної Кримської Платформи

Міжнародна Кримська Платформа: досягнення, виклики та перспективи інституціоналізації

д.ю.н. Бабін Борис, Барієв Ескендер, Аджиєва Есма, к.ю.н. Антонюк Анастасія, Барієва Зарема, Волошина Лариса, к.п.н. Волянюк Ольга, д.п.н. Захаренко Костянтин, Козлюк Олена, Коротких Людмила, к.ю.н. Костенко Юлія, д.т.н. Крайнов Ігор, д.н.д.у. Лопушинський Іван, к.н.д.у. Малько Юлія, к.п.н. Мартин Петро, к.ю.н. Плешко Едуард, д.е.н. Потапенко Вячеслав, к.ю.н. Приходько Анна, Процик Ігор, д.ю.н. Радянська Валерія, Савчук Тетяна, д.е.н. Хлобистов Євген; За заг. редакцією: Бабіна Б.В., Барієва Е.Е.; Фото: Барієва Зарема; Кримськотатарський Ресурсний Центр – Київ, 2024 – 40 с.

Розповсюджується безкоштовно
Кримськотатарський Ресурсний Центр

Наклад: 200 примірників

ISBN 978-617-95410-5-6

Видавець: ГО «Кримськотатарський Ресурсний Центр»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру, видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції: серія ДК № 7367 від 22.06.2021р.

📍 Україна, м. Київ, вул. Богдана Хмельницького, 51Б, 2 корпус, 2 поверх
☎ +380673437454, ✉ ctrc@ctrcenter.org

ГО «Кримськотатарський Ресурсний Центр», 2024 ©

